

8. cvičenie z mechaniky

Peter Maták, peter.matak@fmph.uniba.sk

27. novembra 2024

Písomka

10 minút

Na pružine v tiažovom poli g voľne viselo závažie s hmotnosťou m . Keď sme k nemu pripevnili i druhé závažie s rovnakou hmotnosťou a následne závažia pustili, začali spolu kmitať s uhlovou frekvenciou ω . Aká bola amplitúda týchto kmitov? Tlmenie neuvažujte.

Príklady z cvičenia

1. Uvažujte tlmený buďený harmonický oscilátor popísaný rovnicou

$$m\ddot{x} + \gamma\dot{x} + kx = F \cos \Omega t \quad (1)$$

- (a) Premyslite si, že s postupujúcim časom klesá vplyv počiatočných podmienok na amplitúdu kmitov, ktorá je daná partikulárnym riešením.
- (b) Nájdite partikulárne riešenie v tvare

$$x(t) = A \cos \Omega t + B \sin \Omega t \quad (2)$$

a nahliadnite (spomeňte si z prednášky), že ho možno prepísať do tvaru

$$x(t) = C \cos(\Omega t + \varphi). \quad (3)$$

- (c) Nájdite amplitúdu kmitov partikulárneho riešenia rovnice (1) a zistite, pre aké hodnoty Ω bude najväčšia. Aká veľká bude táto najväčšia amplitúda?
2. Predstavte si závažie s hmotnosťou m upevnené na pružine s tuhosťou k . Pre jednoduchosť zanedbajte všetko trenie. Nájdite maximálnu rýchlosť, ktorú závažie dosiahne, ak viete, že na počiatku malo výchylku x_0 a rýchlosť v_0 .
  3. Raketa spotrebuje všetko svoje palivo vo výške H nad povrchom Zeme. Aká musí byť vtedy jej rýchlosť, ak letí kolmo nahor a chceme, aby vystúpala do výšky $2H$?
  4. Do ťažkej gule s hmotnosťou $2m$ a rýchlosťou veľkosti v narazí zozadu menšia guľa s hmotnosťou m a rýchlosťou veľkosti $2v$. Vypočítajte, aké budú po zrážke rýchlosti oboch gulí, ak je zrážka centrálna a dokonale pružná?
  5. Na vojenskej strelnici sa odohral takýto zvláštny pokus. Do vagónu s hmotnosťou M idúceho od nás po koľajniciach rýchlosťou V vystrelíme z ťažkého dela strelu s hmotnosťou m letiacu (voči zemi) rýchlosťou v . Strela nakoniec celá uviazne vo vagóne. Aké bude výsledná rýchlosť sústavy? Akú časť energie strely budú po zrážke tvoriť straty v podobe tepelnej energie?
  6. Lyžiar sa spúšťa po monotónne klesajúcom svahu s prevýšením h a vodorovnou vzdialenosťou medzi vrcholom a úpäťm d . Medzi jeho lyžami a svahom je koeficient šmykového trenia f . Vypočítajte rýchlosť lyžiara v cieľi, ak zanedbáte odpor vzduchu.

Domáca úlohy

1. Na okraji stola výšky h je položené teliesko s hmotnosťou M . V istom okamihu do neho strelíme projektil s hmotnosťou m letiaci rýchlosťou v vodorovne a kolmo na hranu stola. Tento projektil uviazne v teliesku a zhodí ho na podlahu. Ako ďaleko od stola teliesko dopadne?
2. Dve gule s hmotnosťami m a M sa zrazia čelne a pružne rýchlosťami veľkosti v a V . Aké budú rýchlosti gúl po zrážke?
3. Po diaľnici sa rútia rýchlosťou 100 km/h dva trabanty. Jeden odrazu začne zrýchľovať, až kým jeho rýchlosť nie je 200 km/h. Vo vzťažnej sústave rovnomerne idúceho trabanta to zodpovedá zmene rýchlosti z 0 km/h na 100 km/h. Koľko energie spotreboval zrýchľujúci trabant? Všetko sa samozrejme odohráva vo vákuu. *Táto úloha je náročnejšia a nie je predzvesťou písomky.*